

avis

**CURTEA
DE APEL CHIȘINĂU**

2043, mun. Chișinău, str. Teilor 4
www.instante.justice.md; e-mail: cac@justice.md
Tel. (022) 409-209; Fax: (022) 635-355

**CHISINAU
COURT OF APPEAL**

4 Teilor str., Chișinău 2043
www.instante.justice.md; e-mail: cac@justice.md
Tel. (022) 409-209; Fax: (022) 635-355

19.07.2022 № 4-356-150h

Dosar nr. 3a-924/2021
Data de 19.07.2022

✓ **Curtea Constituțională a RM**
str. Alexandru Lăpușneanu nr.28

Prin prezenta, Curtea de Apel Chișinău, vă expediază Încheierea din 07 iunie 2022 privind sesizarea excepția de neconstituționalitate în cauza de contencios administrativ la acțiunea înaintată de Sleahitchi Svetlana către Casa Națională de Asigurări Sociale, privind anularea actului administrativ normativ.

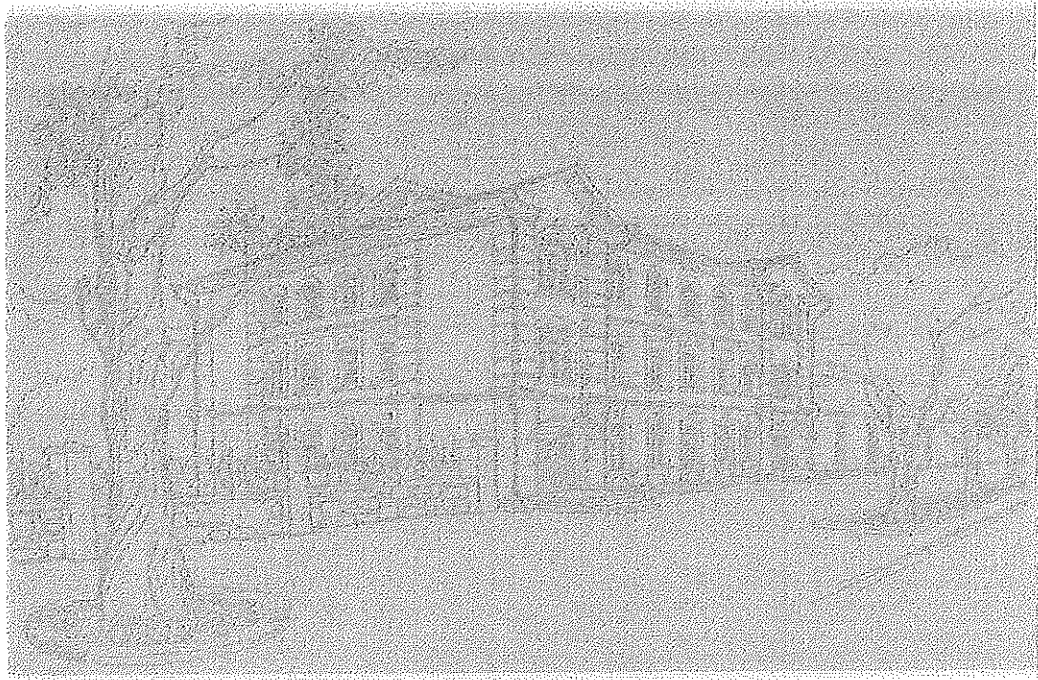
Anexă: copia încheierii din 21.06.2022
copia sesizării .

Grefier :

Croitor Olesea

09:30
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA
Intrare Nr. *1349*
" *11* " *08* 20*22*

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

a dispozițiilor art. 32 alin. (3) din Legea nr. 544 din 20.07.1995 cu privire la statutul judecătorului
modificări operate prin Legea nr. 60 din 04.04.2014

(la momentul actual această normă este redată la art. 32 alin. (5) - modificările operate la 01.07.21)

A. Autorul excepției de neconstituționalitate

A.1. Persoană fizică

1. Nume

AIRAPETAN

2. Prenume

Artur

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun

1. La data de 23.10.2019, de către Casa Națională de Asigurări Sociale prin intermediul Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Bălți a fost emisă Decizia nr. X-01/09-6309 din 24.10.2019 prin care a fost respinsă cererea de emitere a actului administrativ individual favorabil cu privire stabilirea și calcularea pensiei pentru limită de vârstă reclamantei Svetlana ȘLEAHTIȚCHI.

2. În motivarea emiterii deciziei contestate, autoritatea publică emitentă a făcut trimitere la prevederile legale stabilite la art. 32 din Legea nr. 544 din 20.07.1995 cu privire la statutul judecătorului (în cele ce urmează „Legea nr. 544”), care *inter alia* prevede faptul că, pensia pentru judecători se calculează și se plătește doar judecătorilor demisionați și judecătorilor eliberați din funcție în legătură cu atingerea plafonului de vârstă.

3. Prin cererea prealabilă din 12.11.2019, a fost contestată Decizia nr. X-01/09-6309 din 24.10.2019 prin care să respins cererea actului administrativ individual favorabil cu privire stabilirea și calcularea pensiei pentru limită de vârstă reclamantei Svetlana ȘLEAHTIȚCHI

4. La data de 02.12.2019 prin Decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale a fost respinsă cererea prealabilă înaintată, concomitent informându-ne despre faptul că suntem în drept de a înainta o acțiune în contenciosul administrativ.

5. La data de 20.12.2019 reclamanta Svetlana ȘLEAHTIȚCHI prin intermediul reprezentantului său Artur AIRAPETEAN a sesizat Judecătoria Chișinău, sediul Rîșcani cu acțiunea în obligare în contradictoriu cu pârâtul, Casa Națională de Asigurări Sociale, solicitând anularea deciziei Casei Naționale de Asigurări Sociale, nr. X-01/09-6309 din 24.10.2019 și a Deciziei nr. S-2512/19 din 02.12.2019 cu privire la soluționarea cererii prelabile și obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale de a emite actul administrativ individual favorabil privind stabilirea și calcularea pensiei de judecător pentru limită de vârstă.

C. Obiectul sesizării

Prezenta sesizare are ca obiect exercitarea controlului constituționalității asupra prevederii legale stabilite la alin. (3) art. 32 din Legea nr. 544 din 20.07.1995 cu privire la statutul judecătorului *„Pensia pentru vechime în muncă stabilită în condițiile alin. (1)–(3) se calculează și se plătește doar judecătorilor demisionați și judecătorilor eliberați din funcție în legătură cu atingerea plafonului de vârstă.”*, modificări operate prin Legea nr. 60 din 04.04.2014. (la momentul actual această normă este redată la art. 32 alin. (5), reieșind din modificările operate la 01.07.2021)

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

CONSTITUȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Articolul 1

Statul Republica Moldova

„(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate”.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică”.

Articolul 16

Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sânt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică,

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative”.

Articolul 43

Dreptul la muncă și la protecția muncii

„(1) Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la protecția împotriva șomajului.”

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului sânt garantate.

Articolul 47

Dreptul la asistență și protecție socială

(1) Statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare.

(2) Cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Articolul 116

Statutul judecătorilor

(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sânt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.

(2) Judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție, în condițiile legii, până la atingerea plafonului de vârstă, de către Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Președintele Republicii Moldova poate respinge o singură dată candidatura propusă de către Consiliul Superior al Magistraturii.

(5) Deciziile privind numirea judecătorilor și cariera acestora trebuie să fie adoptate în baza unor criterii obiective, bazate pe merit, și a unei proceduri transparente, în condițiile legii. Promovarea sau transferul judecătorilor se face doar cu acordul acestora.

(51) Judecătorii au doar imunitate funcțională în condițiile legii.

(6) Sancționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea.

(7) Funcția de judecător este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.

Articolul 134

Statutul

„(1) Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

(2) Curtea Constituțională este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției.

(3) Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat”.

Articolul 135

Atribuțiile

„(1) Curtea Constituțională:

a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.”

Articolul 140

Hotărârile Curții Constituționale

„(1) Legile și alte acte normative sau unde părți ale acestora devin nule, din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale.

(2) Hotărârile Curții Constituționale sunt definitive și nu pot fi atacate”.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului ratificată de Republica Moldova la 01.02.1998

Articolul 6. Dreptul la un proces echitabil

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

Articolul 17. Interzicerea abuzului de drept

„Nicio dispoziție din prezenta Convenție nu poate fi interpretată ca autorizând unui stat, unui grup sau unui individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau libertăților recunoscute de prezenta Convenție, sau de a aduce limitări acestor drepturi și libertăți, decât cele prevăzute de această Convenție”.

Declarația Universală a drepturilor omului aderat la Declarație prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.90

Articolul 7

„Toți oamenii sunt egali în fața legii și au dreptul fără deosebire la o protecție egală a legii. Toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar încălca prezenta Declarație și împotriva oricărei provocări la o astfel de discriminare.”

Hotărârea Curții Constituționale, nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova

„53. Pornind de la natura subsidiară a mecanismelor CEDO, statele membre au obligația de a extinde mecanismele de protecție a drepturilor omului la nivel național/în conformitate cu angajamentele ce derivă din procesul de eficientizare a CtEDO, asumate în cadrul Conferințelor de la Interlaken (18-19 februarie 2010), Izmir (26-27 aprilie 2011) și Brighton (19-20 aprilie 2012).

60. Curtea menționează că accesul liber la justiție constituie un aspect inerent al dreptului la un proces echitabil, principiu complex, cuprinzând mai multe relații și drepturi fundamentale, prin care se poate garanta exercitarea lui deplină. Fără un acces efectiv la o instanță, drepturile oferite justițiabililor ar fi iluzorii.

61. Astfel, dreptul de acces la justiție este înțeles ca un drept de acces concret și efectiv, care presupune ca justițiabilul să beneficieze de o posibilitate clară și concretă de a contesta un act constituind o atingere adusă drepturilor sale.

62. Curtea reține că, pentru asigurarea protecției efective a drepturilor omului, nu este suficient a consacra drepturile materiale și a preciza pe cale constituțională condițiile minime pentru realizarea unei justiții echitabile, condiții întregite cu legi organice cu privire la organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești. Este necesar, de asemenea, a stabili unele garanții procedurale de natură să consolideze mecanismele de protecție a acestor drepturi. Prin respectivele garanții procedurale, dreptul la un proces echitabil urmează a fi asigurat, în consecință, efectiv și eficace.

63. Curtea subliniază că dreptul la un proces echitabil presupune *eo ipso* prezumția de conformitate a actelor normative interpretate și aplicate de instanța judecătorească în actul de înfăptuire a justiției cu normele constituționale și legislația internațională.

64. În acest context, Curtea reține că soluționarea unui litigiu nu poate implica promovarea unui drept prin intermediul unor norme neconstituționale.

76. Prin urmare, în momentul în care judecătorul ordinar constată sau este invocată de către părți o anumită incertitudine privind constituționalitatea actului aplicabil, acesta este obligat să demareze procesul de exercitare a controlului constituționalității.

79. Astfel, controlul concret de constituționalitate pe cale de excepție constituie singurul instrument prin intermediul căruia cetățeanul are posibilitatea de a acționa pentru a se apăra împotriva legislatorului însuși, în cazul în care, prin lege, drepturile sale constituționale sunt încălcate.

80. Curtea menționează că dreptul de acces al cetățenilor prin intermediul excepției de neconstituționalitate la instanța constituțională reprezintă un aspect al dreptului la un proces echitabil. Această cale indirectă, care permite cetățenilor accesul la justiția constituțională, oferă de asemenea, posibilitate Curții Constituționale, în calitatea sa de garant al supremației Constituției, să-și exercite controlul asupra puterii legislative cu privire la respectarea catalogului drepturilor și libertăților fundamentale.

82. Curtea reține că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

(1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;

(2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

(3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

(4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

83. Curtea reține că verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la paragraful 82.

86. Curtea reține că, prin ignorarea excepției de neconstituționalitate și rezolvarea litigiului fără soluționarea prealabilă a excepției de către instanța de contencios constituțional, judecătorul ordinar ar dobândi prerogative improprii instanței judecătorești.

87. Având în vedere cele menționate, orice instanță judiciară chemată să soluționeze un litigiu, în ipoteza unei îndoieli cu privire la constituționalitatea unei dispoziții, are atât puterea, cât și obligația să se adreseze Curții Constituționale.

103. Astfel, Curtea menționează că, în timp ce dreptul de a ridica excepția de

neconstituționalitate aparține judecătorilor din cadrul instanțelor judecătorești de toate nivelele, precum și având în vedere caracterul formal al rolului Curții Supreme de Justiție și lipsa competenței acesteia de a se pronunța asupra excepțiilor de neconstituționalitate ridicate de instanțele judecătorești ierarhic inferioare, prevederile literelor a) și g) de la alin. (1) al articolului 135 din Constituție nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului altor instanțe ordinare de a sesiza instanța de jurisdicție constituțională.

107. În același timp, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) și lit. g), sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza. O astfel de interpretare asigură principiul constituțional al independenței tuturor judecătorilor în soluționarea cauzelor și supremația Constituției în procesul de apărare a drepturilor și libertăților fundamentale."

E. Argumentarea pretinsei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție

Onorată Curte, autorul sesizării consideră că prevederea legală stabilită la alin. (3) art. 32 din Legea nr. 544 din 20.07.1995 cu privire la statutul judecătorului „*Pensia pentru vechime în muncă stabilită în condițiile alin. (1)–(3) se calculează și se plătește doar judecătorilor demisionați și judecătorilor eliberați din funcție în legătură cu atingerea plafonului de vârstă.*”, modificări operate prin Legea nr. 60 din 04.04.2014. (la momentul actual art. 32 alin. (5)) este *neconstituțională*, contravine prevederilor Constituției Republicii Moldova precum și a Tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte reieșind din următoarele considerente.

1. Încalcă dreptul la egalitate stabilit de art. 16 din Constituție coroborat cu art. 43, 46, 47, din Constituție, dreptul la muncă, dreptul la proprietate, dreptul la protecție socială.

Reieșind din jurisprudența Curții Constituționale (Hotărârea nr. 2 din 12.01.2021 §22), articolul 16 din Constituție, corespondentul articolului 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, nu poate fi aplicat de sine stătător, ci doar dacă este coroborat cu un drept fundamental. Principiul nediscriminării nu constituie o problemă de constituționalitate atât timp cât nu este afectat un drept fundamental. Acest articol operează prin completarea celorlalte dispoziții constituționale. În cauza *Emel Boyraz v. Turcia*, 2 decembrie 2014, § 40, Curtea Europeană a menționat că „articolul 14 din Convenție protejează persoanele aflate în situații similare de tratamente diferite, nejustificate, pentru a se bucura de drepturile și libertățile lor din Convenție. Această dispoziție nu are o existență independentă, deoarece produce efecte numai în legătură cu drepturile și libertățile protejate de celelalte dispoziții substanțiale ale Convenției și ale Protocoalelor la aceasta. Totuși, aplicarea articolului 14 nu presupune încălcarea uneia sau a mai multor din aceste dispoziții și manifestă un caracter autonom. Pentru ca articolul 14 să devină aplicabil, este suficient ca faptele unui caz să intre în sfera unei alte dispoziții substanțiale a Convenției sau a Protocoalelor la aceasta”.

Astfel, în speța concret examinată, articolul 16 din Constituția Republicii Moldova va fi coroborat de autorul sesizării cu art. 43, 46 și 47 din Constituția Republicii Moldova.

În acest sens, autorul sesizării consideră în mod primordial că norma supusă controlului constituționalității, aduce atingeri directe dreptului de proprietate a unor categorii de subiecți cum ar fi „judecători”, dat fiind că aceștia sunt privați de dreptul de a beneficia concomitent și de salariu pentru munca prestată și de pensie pentru limită de vârstă în timp ce continue să activeze în calitate de judecători.

În concret, această categorie de subiecți, reieșind din norma contestată, sunt limitați condiționat de dreptul de a beneficia pentru viitor de bunurile sale, bunuri garantate de constituție prin prisma art. 47, (bunuri la care au sperat, au avut o speranță legitimă de a le obține pe tot parcursul carierei profesionale), în timp ce o altă categorie covârșitoare de subiecți beneficiază de acest drept fără anumite limitări, condiționalități. Or, alte categorii de subiecți beneficiază de dreptul (după atingerea vârstei de pensionare) să activeze în funcția deținută, să primească concomitent și salariu și pensie pentru limită de vârstă, însă, judecătorii sunt lipsiți de acest drept prin prisma normei contestate. Respectiv, observăm că judecătorii sunt puși în situația de a alege fie continue să activeze ca judecător și renunță la dreptul lor de proprietate (garantat de art. 46 și 47 din Constituție) fie refuză să activeze

și beneficiază de pensie pentru limită de vârstă ceea ce vine în contradicție cu art. 43 din Constituție, or, ei sunt liberi de a alege muncesc sau nu, statul nu poate impune anumite condiționalități față de aceste drepturi, dat fiind că aceasta ar fi contrar și art. 54 din Constituție.

În acest context, considerăm că judecătorii sunt discriminați în raport cu alți subiecți de drept care beneficiază concomitent și de dreptul la salariu și de dreptul la pensie pentru limită de vârstă, ambele drepturi fiind aferente dreptului de proprietate.

Astfel, cu referire la cele relatate, notăm că, egalitatea, este unul din drepturile fundamentale ale omului, care stă la bază guvernării în cadrul unei societăți durabile. Acest drept fundamental asigură și egalitatea în drepturi a judecătorilor, inclusiv la calcularea, achitarea, recalcularea pensiei pentru limită de vârstă, în raport cu alți participanți la raporturile juridice de muncă, indiferent de domeniul de activitate al acestora. Indubitabil, constatăm faptul că, atât la nivel internațional, constituțional, precum și la nivel de legi organice, este protejată egalitatea subiecților de drept, orice dezavantajare în raport cu alt subiect, obligatoriu urmează a fi justificată, inclusiv din punct de vedere al echității, precum și al scopului urmărit atât de legiuitor, cât și de autoritatea publică.

Această inechitate socială, incontestabil atrage după sine anumite consecințe negative față de un anumit cerc de subiecți de drept, (încalcă dreptul de proprietate a acestora) care prin munca lor, (la fel ca și alți judecători, sau alți salariați), au contribuit la formarea bugetului de asigurări sociale, însă în consecință sunt privați de dreptul de a beneficia de pensie din motive de ineficiență a legii și inacțiunii din partea autorității publice.

Mai mult, prin această normă legală, judecătorii sunt privați de a obține venitul bine meritat și garantat de art. 47 din Constituție sub formă de pensie pentru limită de vârstă în cazul în care continue să activeze în funcție de judecător.

Însă, venitul (interesul patrimonial), prin prisma practicii CtEDO, reprezintă un bun.

Or, din perspectiva articolului 1 din Protocolul nr.1 la Convenția Europeană și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului referitor la aceste dispoziții, drepturile care decurg din contribuțiile în cadrul regimurilor de securitate socială, cum este dreptul la pensie, constituie drepturi patrimoniale, care intră sub protecția articolului 1 din Protocol

În cauza *Stec și alții v. Marea Britanie* (decizia de admisibilitate din 6 iulie 2005) Marea Cameră a Curții Europene a statuat, cu valoare de principiu, că: atunci când un Stat Parte pune în aplicare o legislație care prevede plata automată a unei prestații sociale – indiferent dacă acordarea acestei prestații depinde sau nu de plata prealabilă a contribuțiilor – această legislație trebuie să fie considerată ca generând un interes patrimonial ce ține de domeniul de aplicare al articolului 1 din Protocolul nr. 1 pentru persoanele care îndeplinesc cerințele sale.[...]"

Totodată, în cauza *Weissman și alții împotriva României §58*, CtEDO reamintește că un reclamant nu poate invoca încălcarea art. 1 din Protocolul nr. 1 decât în măsura în care deciziile pe care le critică se referă la „bunurile” sale în sensul acestei dispoziții. Noțiunea de „bunuri” poate acoperi atât „bunurile actuale”, cât și valorile patrimoniale, înțelegându-se prin aceasta creanțele în virtutea cărora reclamantul poate pretinde că are cel puțin o „speranță legitimă” de a obține exercițiul efectiv al unui drept de proprietate.

În paragraful 59, se stabilește că, cât despre noțiunea de „speranță legitimă”, Curtea amintește, de asemenea, că, deoarece interesul patrimonial vizat este de natură creanței, nu poate fi considerat o „valoare patrimonială” decât atunci când are o bază suficientă în dreptul intern, spre exemplu atunci când este confirmat de o jurisprudență bine stabilită a instanțelor (*Kopecky împotriva Slovaciei [MC]*, nr. 44.912/98, § 52, CEDO 2004).

La caz, interesul patrimonial vizat are o bază suficientă în dreptul intern, or, potrivit art. 47 alin. (2) din Constituție, cetățenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subsistență, în urma unor împrejurări independente de voința lor.

Respectiv, legislația internă incontestabil le garantează judecătorilor dreptul la pensie pentru limită de vârstă, însă, norma supusă controlului constituționalității, condiționează nejustificat acest drept de a obține prestația socială sub formă de pensie pentru limită de vârstă, această condiție (beneficierea de pensie doar cu condiția încetării mandatului de judecător), are o tentă de discriminare a judecătorilor în raport cu alți subiecți prin prisma faptului că anumitor categorii de subiecți le permite obținerea venitului (bunurilor) și din salariu și din pensie pentru limită de vârstă, însă judecătorilor nu, respectiv dreptul de proprietate este afectat în substanță.

Cu titlu informativ aducem la cunoștință Curții Constituționale, voința Curții Europene a Drepturilor Omului, care enunță faptul că, în jurisprudența Curții Europene s-a constatat că violarea principiilor egalității și nediscriminării are loc atunci când se aplică un tratament diferențiat între persoane plasate în situații analoage sau compatibile, fără să existe o justificare obiectivă și rezonabilă, sau când există o disproporție între scopul urmărit și mijloacele folosite. Statele contractante beneficiază de o marjă largă de apreciere pentru a determina dacă și în ce măsură diferențele între situații similare justifică distincția în tratament (*Schalk și Kopf c. Austriei*, nr. 30141/04, § 96, 24 iunie 2010; *Burden c. Regatului Unit*, nr. 13378/05, § 60, 29 aprilie 2008).

În speță, situația dintre judecători și alte categorii de subiecți este analogică, or, în ambele cazuri este vorba de dreptul de a beneficia concomitent și de pensie pentru limită de vârstă și de salariu obținut din munca prestată după ce persoana a obținut și a valorificat dreptul la pensie, deci, discriminarea este una evidentă.

Pe cale de consecință, identificăm că norma supusă controlului constituționalității a fost emisă cu nerespectarea condițiilor referitoare la caracterul rezonabil și proporțional al restrângerii dreptului judecătorilor de a obține și salariu și pensie pentru limită de vârstă.

Mai mult această normă, indirect limitează judecătorul de dreptul la muncă, garantat de art. 43 din Constituția Republicii Moldova. Or, în sensul normei contestate judecătorii trebuie să aleagă fie refuză de pensia pentru limită de vârstă fie refuză de activă în calitate de judecător, restrânge neproporțională în raport cu scopul urmărit de legiuitor la adoptarea acestei norme, mai mult, această restrângere este una inechitabilă dat fiind că încalcă principiul egalității afectând concomitent și dreptul de proprietate ale unor categorii de subiecți cu ar fi judecătorii.

Prin urmare, identificăm că drepturile sociale ale unor categorii de subiecți sunt restrânse neproporțional în comparație cu alți subiecți.

Însă, Curtea Constituțională, în Hotărârea nr. 27 din 20.12.2011, (§42, 43), remarcă, un atribut al statului de drept constituie caracterul său social, cunoscut în doctrină sub denumirea de stat providențial (Welfare State). Art.1 din Constituție, printre caracterelor de bază ale statului Republica Moldova, nu consacră expres caracterul său social, însă el decurge din art. 126, care stipulează bazele economiei: „Economia Republicii Moldova este economie de piață, de orientare socială [...]”. Caracterul social al statului presupune instituirea unui sistem politic, care ar permite adoptarea unor măsuri adecvate pentru redistribuirea bunurilor conform principiilor echității sociale, astfel încât toți membrii societății să posede un minim garantat de asigurare socială conform art. 47 din Constituție.

La caz, nu putem reține faptul că norma supusă controlului constituționalității, ar corespunde principiului echității sociale atât timp cât o categorie de subiecți sunt limitați condiționat în drepturi în raport ce altă categorie de subiecți beneficiază de aceste drepturi fără condiții (ne referim la dreptul de a obține concomitent și pensie pentru limită de vârstă și salariu).

Astfel, reieșind din cele declarate, considerăm că norma supusă controlului constituționalității contravine prevederilor art. 16 coroborate cu art. 43, 46 și 47 din Constituția Republicii Moldova, motiv din care solicităm să fie declarată neconstituțională.

II. Norma supusă controlului constituționalității contravine prevederilor art. 116 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova.

Cu referire la acest aspect, se impune sarcina de a preciza că în Hotărârea Curții Constituționale nr. 4 din 27.01.2000, Curtea deja a făcut concluzii cu privire la acordarea dreptului la pensie doar cu condiția încetării mandatului de judecător.

Astfel, cu referire la acest aspect, Curtea a constatat următoarele, potrivit logicii legiuitorului, pensia stabilită judecătorilor, procurorilor, anchetatorilor Procuraturii și funcționarilor publici, poate fi plătită numai cu condiția încetării de către aceștia a exercițiului funcției respective. Curtea Constituțională consideră că, prin aceasta, legiuitorul a stabilit noi temeuri pentru încetarea exercițiului funcțiilor de judecător, [...], ceea ce contravine art. 116 alin. (2) din Constituție, art. 25 din Legea cu privire la statutul judecătorului.

În speță, prin norma supusă controlului constituționalității se urmărește același scop care s-a urmărit de legiuitor prin normele supuse controlului constituționalității, declarate neconstituționale prin Hotărârea Curții nr. 4 din 27.01.2000.

Respectiv, și în anul 2000 și în anul 2021 judecătorii au fost plasați în situații similare de către legiuitor, însă, în anul 2000 Curtea Constituțională a declarat neconstituțională norma și respectiv, a evitat încălcarea drepturilor fundamentale ale judecătorilor, astfel, solicităm și la momentul actual să fie declarată neconstituțională norma contestată întru a garanta judecătorilor independența, a asigura egalitatea, garanta dreptul la prestații sociale și dreptul de proprietate.

Mai mult, în Hotărârea nr. 25 din 27.07.2017, Curtea în paragrafele 52-55, menționează că, remunerația judecătorului, în care intră orice mijloc de asigurare materială sau socială, reprezintă una din componentele de bază ale independenței lui, fiind o contrabalanță la restricțiile, interdicțiile și responsabilitățile impuse lor de societate. Numai menținerea acestui echilibru permite justițiabililor de a manifesta încredere în competența, independența și imparțialitatea judecătorilor; Curtea menționează că deși prevederile constituționale nu garantează *expressis verbis* o obligație a existenței pensiei speciale a judecătorului, aceasta constituie un element al principiului independenței judecătorului. Or, stabilitatea financiară a judecătorilor reprezintă una din garanțiile independenței justiției. Curtea reține că pensia specială a judecătorilor a fost instituită în vederea stimulării stabilității în serviciu și a formării unei cariere în magistratură. Instituirea pensiei speciale pentru judecători nu reprezintă un privilegiu, ci este justificată în mod obiectiv, ea constituind o compensație parțială a inconvenientelor ce rezultă din rigoarea statutului special căruia trebuie să i se supună. Astfel, acest statut special stabilit de Parlament prin lege este mult mai sever, mai restrictiv, impunând judecătorilor obligații și interdicții pe care celelalte categorii de asigurați nu le au. Aceștia sunt interzise activități ce le-ar putea aduce venituri suplimentare, care să le asigure posibilitatea efectivă de a-și crea o situație materială de natură să le ofere după pensionare menținerea unui nivel de viață cât mai apropiat de cel avut în timpul activității. Prin urmare, pensia specială a judecătorilor reprezintă o compensație a incompatibilităților stabilite la nivel constituțional pe parcursul întregii cariere profesionale. Or, potrivit articolului 116 alin. (7) din Constituție, funcția de judecător este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice. Acestor incompatibilități constituționale li se adaugă incompatibilitățile și interdicțiile prevăzute de articolul 8 din Legea cu privire la statutul judecătorului.

Prin urmare, din concluziile expuse de către Curtea în Hotărârea nr. 25, se desprinde scopul și rolul pensiei judecătorilor, însă, prin norma contestată se diminuează considerabil aceste garanții rezultate din Hotărârea Curții nr. 25.

De notat că independența judecătorului este asigurată inclusiv printr-o stabilitate a drepturilor sale garantate de Constituție și de alte legi, în special, drepturilor patrimoniale ale acestora.

Așadar, prin prisma argumentelor invocate *supra*, considerăm că norma supusă controlului constituționalității încalcă dreptul fundamental al persoanei la egalitate, la muncă, la proprietate, la protecție socială, contravine art. 116 din Constituția Republicii Moldova, Convenției Europene a Drepturilor Omului și nemijlocit Hotărârilor Curții Constituționale expuse în prezenta sesizare, motiv pentru care solicităm declararea neconstituționalității acestei norme.

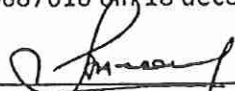
În baza argumentelor expuse *supra*, solicităm înaltei Curți, recunoașterea neconstituționalității prevederii legale stabilită la alin. (3) art. 32 din Legea nr. 544 din 20.07.1995 cu privire la statutul judecătorului „*Pensia pentru vechime în muncă stabilită în condițiile alin. (1)–(3) se calculează și se plătește doar judecătorilor demisionați și judecătorilor eliberați din funcție în legătură cu atingerea plafonului de vârstă.*”, modificări operate prin Legea nr. 60 din 04.04.2014. (la momentul actual această normă este redată la art. 32 alin. (5), reieșind din modificările operate la 01.07.2021)

F. Lista documentelor relevante (dacă este cazul)

G. Declarația și semnătura autorului sesizării

Declar pe onoare ca informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt veridice.

În interesele reclamantei Svetlana ȘLEAHIȚCHI
reprezentantul în baza mandatului avocațial
nr. 0887616 din 18 decembrie 2019

~~(Semnătura autorului sesizării)~~

Artur AIRAPETEAN

ÎNCHEIERE

21 iunie 2022

mun. Chișinău

Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al
Curții de Apel Chișinău

Completul de contencios administrativ în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Ghenadie Mîra
Grigore Dașchevici și Angela Bostan

Examinînd cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate depusă de avocatul Artur Airapetean, în interesele Svetlanei Șleahțițki în cadrul examinării în ordine de apel a acțiunii în contencios administrativ, intentată de Șleahțițki Svetlana împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea deciziei nr. X-01/09-6309 din 24.10.2019, anularea deciziei nr. S-2512/19 din 02.12.2019, obligarea emiterii actului administrativ privind stabilirea și calcularea pensiei pentru limita de vîrstă,

CONSTATĂ:

La data de 20.12.2019, avocatul Artur Airapetean, în interesele reclamantei Șleahțițki Svetlana, a depus acțiunea în contencios administrativ împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale prin care a solicitat anularea deciziei nr. X-01/09-6309 din 24.10.2019, anularea deciziei nr. S-2512/19 din 02.12.2019 și obligarea emiterii actului administrativ privind stabilirea și calcularea pensiei pentru limita de vîrstă.

Prin hotărîrea Judecătoriei Chișinău (*sediul Rîșcani*) din 21 mai 2021, s-a respins, ca neîntemeiată, acțiunea înaintată de Șleahțițki Svetlana împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea deciziei nr. X-01/09-6309 din 24.10.2019, anularea deciziei nr. S-2512/19 din 02.12.2019, obligarea emiterii actului administrativ privind stabilirea și calcularea pensiei pentru limita de vîrstă.

Manifestînd dezacordul cu Hotărîrea instanței de fond, Șleahțițki Svetlana a contestat-o cu apel.

Pe parcursul examinării cauzei în ordine de apel, avocatul Artur Airapetean, în interesele Svetlanei Șleahțițki a înregistrat la Curtea de Apel Chișinău cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art 32 alin. (3) din Legea cu privire la statutul judecătorului, nr. 544-XIII din 20.07.1995, modificări operate prin Legea nr.60 din 04.04.2014, în vigoare 16.05.2014 (la momentul actual această normă fiind redată la art 32 alin. (5) din Legea cu privire la statutul judecătorului, nr. 544-XIII din 20.07.1995- modificări operate prin Legea nr.222 din 04.12.2020, în vigoare 01.07.2021).

Prin referința depusă, Casa Națională de Asigurări Sociale a solicitat respingerea cererii cu privire la sesizarea Curții Constituționale, menționînd că, la 09.02.2021,

Curtea Constituțională a emis decizia de inadmisibilitate a sesizării nr. 192g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 32 alin. (3) din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului (condițiile de plată a pensiei pentru judecători).

Studiind cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate înaintată de avocatul Artur Airapetean, în interesele Svetlanei Șleahtițki și înscrisurile anexate în susținerea acesteia, Completul judiciar concluzionează despre necesitatea ridicării excepției de neconstituționalitate și de remitere Curții Constituționale sesizarea respectivă - din următoarele considerente.

Potrivit Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016, pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova, *excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu.*

În conformitate cu § 76 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, *în momentul în care judecătorul ordinar constată, sau este invocată de către părți o anumită incertitudine privind constituționalitatea actului aplicabil, acesta este obligat să demareze procesul de exercitare a controlului constituționalității.*

În temeiul § § 79-80 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, *controlul concret de constituționalitate pe cale de excepție constituie singurul instrument prin intermediul căruia cetățeanul are posibilitatea de a acționa pentru a se apăra împotriva legiuitorului însuși, în cazul în care, prin lege, drepturile sale constituționale sunt încălcate. Curtea menționează că dreptul de acces al cetățenilor prin intermediul excepției de neconstituționalitate la instanța constituțională reprezintă un aspect al realizării dreptului la un proces echitabil.*

Dispozițiile §§ 82-83 din aceeași hotărâre prevăd că, *Curtea a reținut că judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.*

În conformitate cu prevederile art. 195 Cod administrativ, *procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art. 169-171.*

În conformitate cu dispozițiile normei procesuale statuate de art. 12¹ alin. (1)-(3), (5)CPC, *(1) În cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei*

cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională. (2) La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

(3) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă pînă la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amână pledoariile.

(5) Instanța de judecată poate ridica excepția de neconstituționalitate doar dacă cererea de chemare în judecată sau cererea de apel a fost acceptată în modul prevăzut de lege ori dacă cererea de recurs împotriva hotărîrii sau deciziei curții de apel a fost declarată admisibilă conform legii.

Astfel, examinând situația sub aspectul întrunirii condițiilor procesuale necesare pentru ridicarea excepției de neconstituționalitate, Completul de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău, concluzionează că respectivele condiții la caz, sunt întrunite – motive din care, cererea apelantului urmează a fi admisă.

La caz, Completul Judiciar remarcă că, prin sesizarea depusă, avocatul Artur Airapetean, în interesele Svetlanei Șleahțișki solicită verificarea constituționalității prevederilor dispozițiilor art 32 alin. (3) din Legea cu privire la statutul judecătorului, nr. 544-XIII din 20.07.1995, modificări operate prin Legea nr.60 din 04.04.2014, în vigoare 16.05.2014 (la momentul actual această normă fiind redată la art 32 alin. (5) din Legea cu privire la statutul judecătorului, nr. 544-XIII din 20.07.1995- modificări operate prin Legea nr.222 din 04.12.2020, în vigoare 01.07.2021), fiind indicate și puse în discuție în cadrul excepției formulate, alte motive decât cele examinate prin decizia Curții Constituționale nr. 19 din 09.02.2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 192g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 32 alin. (3) din Legea nr. 544 din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului (condițiile de plată a pensiei pentru judecători).

În acest context, ținând cont de faptul că obiectul sesizării intră în categoria actelor cuprinse la art.135 alin. (1) lit.a) din Constituție, prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei, Completul de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău va prezenta Curții Constituționale sesizarea depusă de către avocatul Artur Airapetean, în interesele Svetlanei Șleahțișki.

În conformitate cu prevederile art. 195 Cod administrativ, art.art .12¹, 269-270 CPC, Completul de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău,

DISPUNE:

Se admite cererea avocatului Artur Airapetean, în interesele Svetlanei Șlehtițki, privind ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Se sesizează Curtea Constituțională în vederea soluționării cererii depuse de avocatul Artur Airapetean, în interesele Svetlanei Șlehtițki privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția RM.

Se remite după competență Curții Constituționale sesizarea depusă de avocatul Artur Airapetean, în interesele Svetlanei Șlehtițki, privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în cadrul examinării în ordine de apel a acțiunii în contencios administrativ, intentată de Șlehtițki Svetlana împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea deciziei nr. X-01/09-6309 din 24.10.2019, anularea deciziei nr. S-2512/19 din 02.12.2019, obligarea emiterii actului administrativ privind stabilirea și calcularea pensiei pentru limita de vârstă.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele completului,

Judecătorul

/semnat/

Ghenadie Mîra

Judecătorii

/semnat/

Grigore Dașchevici

/semnat/

Angela Bostan

